

Aandachtspunten uit het verkennend onderzoek kasstroomoverzichten bij accountantsorganisaties

In het kort – In 2025 heeft de AFM een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van kasstroomoverzichten, vanuit jaarrekeningen én bij de accountantsorganisaties. Dit document betreft de belangrijkste aandachtspunten voor de sector uit het onderzoek naar het stelsel van kwaliteitsbeheersing en controlewerkzaamheden op het thema Kasstroomoverzicht bij accountantsorganisaties.

10 aandachtspunten uit het onderzoek

In dit document lichten wij tien aandachtspunten toe die voortkomen uit ons verkennend onderzoek naar het stelsel van kwaliteitsbeheersing en de uitvoering van controlewerkzaamheden met betrekking tot kasstroomoverzichten bij zes accountantsorganisaties met een OOB-vergunning. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van terugkerende bevindingen bij kasstroomoverzichten in het verslaggevingstoezicht van de AFM. Dit onderstreept het belang van deze aandachtspunten. Het kasstroomoverzicht is een primair overzicht in de jaarrekening en vormt een belangrijke input voor de besluitvorming van beleggers. Een getrouwe weergave van het kasstroomoverzicht en de bijbehorende toelichtingen is daarom een essentieel aandachtspunt binnen het toezicht op de verslaggeving. Naast de verantwoordelijkheid van het bestuur voor een getrouwe weergave van de financiële informatie spelen accountantsorganisaties een essentiële rol in het waarborgen van de kwaliteit daarvan.

Met dit document geven wij inzicht in de aandachtspunten die wij hebben geïdentificeerd met betrekking tot het stelsel van kwaliteitsbeheersing en de uitvoering van wettelijke controles. De aandachtspunten zien zowel op elementen die aanwezig zijn en positief bijdragen aan de kwaliteit van de controle, als op elementen waarvan is vastgesteld dat zij ontbreken of onvoldoende zijn uitgewerkt.

Per aandachtspunt beschrijven wij welk effect het punt heeft wanneer het wordt toegepast en welke risico's kunnen ontstaan wanneer dit punt niet of onvoldoende wordt meegenomen in de controle. Hiermee bieden wij handvatten voor accountantsorganisaties om de kwaliteit en navolgbaarheid van de controle van het kasstroomoverzicht verder te versterken.

Wij hebben deze aandachtspunten teruggekoppeld naar de zes betreffende accountantsorganisaties en de opmerkingen zijn door ons in acht genomen.

1. Training en professionalisering

Binnen het opleidingsaanbod is zichtbaar dat er vanuit Vaktechniek regelmatig aandacht wordt besteed aan verslaggeving rondom het kasstroomoverzicht. Deze focus op verslaggeving sluit goed aan bij de IFRS- en de RJ-bepalingen en biedt een sterke basis. Een vervolgstap die verdere waarde kan toevoegen is uitbreiding van het trainingsaanbod met meer aandacht voor de auditmethodologie rondom de controle van het kasstroomoverzicht. Door naast verslaggeving ook handvatten te bieden voor de controleaanpak kunnen controleteams hun werkzaamheden nog gericht en efficiënter uitvoeren. De observaties in dit themaonderzoek laten zien dat dit onderwerp zich goed leent voor verdere verdieping.

2. Monitoring maatregelen op het gebied van kasstroomoverzichten

Er zijn door accountantsorganisaties aan de voorkant diverse kwaliteitswaarborgen ingericht die de controle van het kasstroomoverzicht ondersteunen. Tegelijkertijd zijn er kansen om monitoringmaatregelen nadrukkelijker onderdeel te laten uitmaken van de kwaliteitsborging, juist omdat deze een waardevolle aanvulling vormen op de reeds ingerichte maatregelen. Dit draagt bij aan de versterking van de kwaliteitscyclus en ondersteunt het behalen van de beoogde resultaten.

3. Vastlegging van overwegingen in controle dossiers

In de controledossiers zijn expliciete vastleggingen van overwegingen met betrekking tot het kasstroomoverzicht beperkt aanwezig. Een duidelijke vastlegging van overwegingen kan bijdragen aan de transparantie, consistentie en navolgbaarheid van de controle. Daarbij kan worden gedacht aan het expliciet motiveren van risico-inschattingen, gemaakte keuzes in de controleaanpak en de onderbouwing van conclusies ten aanzien van het kasstroomoverzicht. Door deze overwegingen zichtbaar vast te leggen, wordt het dossier inhoudelijk versterkt en ontstaat meer inzicht in de gevolgde redenering.

4. Werkprogramma's, controleaanpak en risico-inschatting

Het is van belang dat de controle op het kasstroomoverzicht expliciet wordt verweven in de bredere risk assessment en planningswerkzaamheden, die traditioneel primair zijn gericht op balans- en winst- en verliesposten. Het zichtbaar opnemen van het kasstroomoverzicht binnen de bredere risk assessment en planningswerkzaamheden kan bijdragen aan meer bewustzijn van de relatie tussen balans, winst- en verliesrekening en kasstromen. Door het kasstroomoverzicht een plek te geven in teammeetings, planningsdocumentatie en werkprogramma's, ontstaat helderheid over de relevante risico's en de benodigde werkzaamheden. Een duidelijk werkprogramma kan daarnaast richting bieden en helpen bij een consistente uitvoering en vastlegging. Door vooraf vast te stellen voor welke posten specifieke aansluiting of onderbouwing (met bijvoorbeeld bankafschriften) nodig is kan worden voorkomen dat werkzaamheden worden overgeslagen of willekeurig lijken.

5. Beweringen op het niveau van presentatie en classificatie

De werkprogramma's rondom het kasstroomoverzicht bevatten veel aandacht voor beweringen met betrekking tot presentatie en classificatie, wat een goede basis vormt voor de aansluiting op IFRS-bepalingen. Door deze onderdelen nog nadrukkelijker te verwerken in de uitvoering en vastlegging kan de

consistentie worden verhoogd. Het kunnen onderbouwen van keuzes rondom presentatie en classificatie helpt bij het inzichtelijk maken dat kasstromen op de juiste wijze zijn weergegeven. Ook binnen IFRS-checklists worden deze onderwerpen op onderdelen geadresseerd, wat bijdraagt aan de borging hiervan, al worden deze checklists niet in alle gevallen jaarlijks toegepast en/of vastgelegd met overwegingen.

6. Cijferbeoordeling en inzicht in kasstromen

Een goed uitgevoerde cijferbeoordeling op het kasstroomoverzicht kan controleteams helpen om beter inzicht te krijgen in de kasstromen en de onderliggende transacties. In de praktijk verschilt de mate waarin deze cijferbeoordeling wordt toegepast, als een cijferbeoordeling überhaupt al onderdeel is van de controlewerkzaamheden. Door de cijferbeoordeling op een consistente manier toe te passen en daadwerkelijk te gebruiken voor het verkrijgen van inzicht, in plaats van alleen als verwijzing, kan deze analyse een krachtig hulpmiddel zijn. Dit draagt bij aan een beter begrip van de opbouw van het kasstroomoverzicht en vergroot de kans dat bijzonderheden tijdig worden onderkend.

7. Aansluiting kasstroomoverzicht

Bij de controle van het kasstroomoverzicht wordt in de praktijk veelal een cijfermatige aansluiting gemaakt tussen de door de klant opgestelde informatie en de gecontroleerde cijfers. De cijfermatige aansluiting van de klant vormt een goed startpunt voor onder andere de juistheid en volledigheid van de informatie. Wanneer echter uitsluitend wordt aangesloten bij de door de klant aangeleverde aansluiting, blijft een expliciete beoordeling van de presentatie en classificatie van kasstromen vaak beperkt. Een verdere versterking kan worden bereikt door aanvullende, eigen werkzaamheden uit te voeren op presentatie en classificatie.

Daarnaast zijn goede voorbeelden waargenomen waarbij controleteams zelf onafhankelijk van de klant een kasstroomoverzicht opstellen op basis van verkregen controle-informatie en eigen berekeningen. Deze aanpak maakt expliciete overwegingen zichtbaar over de opbouw, classificatie en toerekening van mutaties. Door de eigen opstelling te vergelijken met die van de klant kunnen verschillen beter worden geïdentificeerd en geanalyseerd, wat waardevolle controle-informatie oplevert. Dit vermindert de kans op confirmatiebias en zorgt voor een stevigere controlebasis, doordat inzicht ontstaat in de onderliggende logica en samenhang van de kasstromen.

8. Niveau van aansluitingen en onderbouwing van het kasstroomoverzicht

Vanuit het stelsel van kwaliteitsbeheersing wordt veelal afgedwongen dat controleteams minimaal een aansluiting van het kasstroomoverzicht hebben gemaakt. Het niveau waarop aansluiting wordt gezocht is echter niet altijd passend: in meerdere gevallen werd er aansluiting gezocht bij een mutatie van de balanspost, waarbij er geen rekening werd gehouden met non-cash items die wel uit verloopoverzichten bleken.

We hebben geen overwegingen gezien waaruit bleek dat deze hoog-over vergelijkingen ook voldoende zouden moeten zijn om als aansluiting te dienen. Door deze aansluitingen verder te harmoniseren en waar mogelijk te verdiepen, kan de robuustheid en consistentie van de controle van het kasstroomoverzicht worden versterkt. Wij hebben meermaals aansluitingen gezien met verkeerde bronnen. Zo kán de betaalde rente aansluiten met de post rentelasten in de winst- en verliesrekening, maar dat hoeft niet overeen te komen. Daarmee zouden materiële verschillen mogelijk niet uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden blijken.

9. Non-cash items en koersverschillen

Non-cash items vormen posten die niet thuishoren in het kasstroomoverzicht en vragen daarom specifieke aandacht binnen de controle. Het is van belang om deze posten afzonderlijk te identificeren, vast te stellen waar zij zich bevinden en te beoordelen wat de impact is op het kasstroomoverzicht. Hiervoor is zowel een expliciete overweging nodig over de relevantie en materialiteit van deze posten als een duidelijke onderbouwing van de uitgevoerde werkzaamheden.

Dit geldt eveneens voor posten die niet rechtstreeks kunnen worden afgeleid uit balansmutaties of winst- en verliesrekeningposten, zoals koersverschillen op de kaspositie. Voor dergelijke posten is het van belang om afzonderlijke overwegingen en eventuele berekeningen vast te leggen, zodat duidelijk is hoe deze onderdelen zijn meegenomen in de controle.

10. Toepassing materialiteit

Materialiteit speelt een belangrijke rol bij het bepalen van de aard en omvang van werkzaamheden op het kasstroomoverzicht. We hebben vaker gezien dat er regels uit het kasstroomoverzicht niet zijn aangesloten of anderszins zijn gecontroleerd omdat deze 'kwantitatief niet materieel waren'. Daarbij misten we nadere overwegingen, zoals de vraag of deze regel wellicht materieel had moeten zijn (volledigheid of kwalitatief materieel), of overwegingen omtrent de vraag of regels geaggregeerd wel materieel zouden kunnen afwijken.

Wanneer materialiteit onderdeel is van de gemaakte afwegingen, kan het opnemen van expliciete overwegingen helpen om de redenering transparant te maken. Door vast te leggen waarom bepaalde onderdelen wel of niet worden onderzocht en hoe verschillen worden beoordeeld, wordt inzichtelijk hoe de controleaanpak aansluit op de kenmerken van het kasstroomoverzicht. Dit ondersteunt de kwaliteit en de navolgbaarheid van het dossier.

Indien u vragen heeft over deze verkenning, kunt u contact opnemen met wta@afm.nl.